norske alpinanlegg
og fjelldestinasjoner

Oktober 2024

Sikkerhet for våre gjester og ansatte er vår viktigste prioritet

I lys av flere alvorlige hendelser som har inntruffet i norske alpinanlegg ønsker vi å komme med en viktig påminnelse.

Som anleggseier, styreleder, daglig leder eller driftssjef har du ansvar for at anlegget drives forsvarlig etter gjeldene lover og regelverk. Du skal også sørge for at alle ansatte som betjener heisanlegget har fått nødvendig opplæring, og en fullstendig innføring i anleggets sikkerhetsstyringssystem.

Merk spesielt; Det er like krav, lover og regler for ideelle, dugnadsdrevne som til kommersielle alpinanlegg og skiheiser. Har man ikke økonomi eller bemanning til å oppfylle gjeldende vedlikeholds-, sikkerhetsmessige, eller øvrige krav, skal man heller ikke ha drift av alpinanlegget.

Det anbefales at kompetansen til den enkelte ansatte kartlegges, og at anlegget har en samlet kompetanseoversikt slik at en sikrer at det til enhver tid er kompetent personell som betjener de ulike arbeidsoppgavene i anlegget. For drift av heisanlegget må det sikres at anleggets personell har høy kompetanse for å ivareta sikkerheten både for gjester og ansatte.

Hovedpunkter og prioriterte arbeidsoppgaver ved oppstart og drift av skitrekk

1. **Etablere ledelse av virksomheten/driftsselskapet**

   Drift av skitrekk og andre taubaner er regulert gjennom Taubaneloven og Taubane-forskriften.
   Taubaneloven angir hovedpunktene, mens taubaneforskriften utdyper mange punkter.

   Statens jernbanetilsyn (Sjt), fører tilsyn med taubanebransjen og de enkelte taubaner, utvikler regelverk og veiledninger for hvordan regelverket skal forstås og hvordan de ulike krav kan oppfylles, gjennomfører høringer ifm. forslag til endringer i lov eller forskrift, etc.
   Taubaneloven, forskriften, og nyttige veiledninger etc. finnes på Sjts hjemmeside, www.sjt.no der man også kan abonnere på nyhetsbrev for å sikre at man får med viktige endringer.

   Virksomhetens plikter framgår av taubaneloven

   Ifølge Taubaneloven:
   - Virksomheten har det fulle ansvar for at anlegget driftes trygt og sikkert.
   - Virksomheten har plikt til å stanse driften når hensynet til sikkerheten tilsier det.
   - Taubanen skal ha Driftstillatelse før den tas i bruk.
   - Det skal utarbeides et sikkerhetsstyringssystem, (SSS), som skal være virksomhetens hjelpemiddel for å oppnå trygg og sikker drift. (Internkontroll)
     (I forskriften er beskrevet hva SSS minimum skal inneholde, se §2-13.)

   Taubaneloven inneholder også en rekke andre krav og punkter, se Sjts hjemmeside.

   Driftsleder

Ifølge taubaneforskriften skal virksomheten ha en Driftsleder, se § 3-2. Ifølge forskriften skal han «ha myndighet til å treffe tiltak som er nødvendige for å gjennomføre forsvarlig drift og vedlikehold av anlegget. Driftslederen plikter å stanse driften av taubanen dersom sikkerhetsmessige tilsyn tilsier det».

I forskriftens § 3-3 «Krav til driftslederen» er angitt hvilken kompetanse driftsleder skal ha, samt at han/hun **minimum skal være 20 år**.

I praksis skal han/hun påse at anlegget alltid er i forskriftmessig stand, at påbudte kontroller/sjekker utføres før sesongåpning, før åpning hver driftsdag, gjennom driftsdagen og ved avslutning av driftsdagen.
Driftsleder eller daglig leder skal også sørge for at anlegget er bemannet med personal som har den kompetansen som virksomheten selv har beskrevet i SSS.

Det er derfor viktig at både funksjonene som daglig leder og driftsleder blir avklart på et tidlig tidspunkt.

Driftsleder skal registreres hos Sjt, dette gjøres med et eget skjema på Sjts hjemmeside. Skifte av driftsleder skal registreres så snart det skjer. Dersom virksomheten blir uten driftsleder trekker Sjt driftstillatelsen tilbake.

2. **Prioriterte arbeidsoppgaver ifm. ny oppstart**

A. Formaliteter

- Sjekk om anlegget har driftstillatelse, (DT)
  Dersom ikke driftstillatelsen kan finnes, kan det sjekkes på Sjts hjemmeside, der er det register med alle anlegg som har driftstillatelse
  Dersom anlegget ikke har DT, må søknad om DT sendes Sjt, (ring gjerne først for å få råd og veiledning om søknadsprosessen og sjekk om det er noen grunn til at anlegget ikke har DT).
  Det er også veiledning om slik søknad på Sjts hjemmeside.

- Sjekk at anlegget har gyldig ansvarsforsikring.
  Dersom en ikke finner forsikringspolisen, kan Sjt oppgi hvilket forsikringsselskap som er registrert med sikkerhetsstillelse i deres system. Vanligvis er det samme forsikringsselskap som utsteder sikkerhetsstillelse (garanti for tilfredsstillende forsikring, til Sjt) og som utsteder ansvarsforsikring til taubanevirksomheten.)
  OBS! Ifølge taubanelovens §8: «Taubanevirksomheten er uansett skyld ansvarlig for skade forårsaket av taubanen». (Men ikke følgeskader i nedfarten)

- Samle sammen tilgjengelig dokumentasjon og sjekklister og lag en oversikt over hva som finnes. Alle disse dokumentene skal inngå i sikkerhetsstyringssystemet.
  Anlegget skal oppbevare komplett dokumentasjon fra det ble bygget.

B. Kontroll/sjekk av selve skiheisen

- Foreta en teknisk gjennomgang av selve heisen, først med visuell kontroll av alle master og stasjoner, se at ståltauet ligger midt i alle tauruller, at alle sikkerhets-brytere/brytepinner er på plass, strammelodd henger over bakken, (strammehydraulikk har riktig trykk), koble inn nødstoppbrytere, sjekk at system for overvåkning av vendehjulslager er i orden, etc.
- Når du har sjekket at skitrekket visuelt ser greit ut og alle sikkerhetsbrytere er innkoblet, og at heistraseen også ser grei ut, (Ingen trær på tur til å falle over heisen), kan en forsøke å starte heisen, for å få eventuelle feilsignaler.
- Gjennomfør vedlikeholdsoppgaver som skal utføres før sesongstart, (se leverandørens instruks, evt instruks fra ALF dersom det er gammelt anlegg uten instruks fra leverandør)

Sjekk også at vedlikeholds som skulle vært utført ved avslutning av forrige sesong, faktisk er utført.

- Teste alle sikkerhetsinnretninger, f eks ved å ta ut hver enkelt brytepinne og forsøke start. Viktig å teste stopp ved jording eller kortslutning av sikkerhetskretsen, (bruk en ledning for å lage kortslutning f.eks mellom opp- og nedgående sikkerhetslinje, på gamle heiser eller mellom brytepinne og gods i traversen).

Se «beste praksis skitrekk» veiledninger på Sjt sine nettsider

C. Kontroll av billettsystem med kasse, lesere og «back office»

- Det er viktig å foreta kontroll slik at en kan få bestilt service eller deler dersom noe ikke fungerer.

D. Planlegg hvilke og hvor mange medarbeidere som kreves i driften

- Det skal minimum være en heisfører (heisvert) ved hver påstigning. Og selv om det bare er en heis, har heisfører behov for pauser og da må han få avløsning av kvalifisert personal.

E. Utarbeide oversikt over hvilken kompetanse man krever hos de som skal være heisfører eller inneha andre funksjoner, og start rekruttering og opplæring

- Dette er en viktig oppgave du kan lese mer om på Sjt sine nettsider
  Det viktigste er at hen er stabil, pålitelig og gjør de arbeidsoppgavene han skal og opptrer på en høflig måte overfor gjesten, men at han også kan være bestemt når det kreves.
  Dette er grunnleggende egenskaper. Øvrig kompetanse kan de fleste tilegne seg ved god opplæring, f. eks heisens oppbygging og virkemåte, gjennomføring av daglig kontroll før oppstart, etc., og det er virksomhetens ansvar.

Rutine for heisfører, viktige punkter:

- Daglig kontroll som blant annet skal inneholde: test av sikkerhetsfunksjoner, kontroll av heistrase, master, av og påstigningsområder (prøvetur)
- Sjekk at polstring, skilter og annen sikring er på plass
- Full oppmerksomhet mot på- og (avstigningsområder-stolheis) under drift.
- Innstilling av drift.

Virksomheten må sette opp en oversikt hvilke kunnskaper og egenskaper de ulike rollene skal ha, hvordan de skal læres opp for å få den ønskede kompetansen, samt oppdatere en oversikt som viser hvilken kompetanse de enkelte medarbeiderne har fått, hvilke kurs de har gjennomgått, etc.

F. Finne fram eller utarbeide sjekklister og annet materiale som heisfører skal ha tilgjengelig i heishuset

Dette inkluderer:

- Arrangementstegning (Sikringskart) som viser hvilke master som skal polstres, hvor infoskilt skal stå, mastenummer, etc,
- driftsdagbok for daglig registrering av drift (navn på heisfører, gjennomførte kontroller, hendelser, etc. Denne kan kjøpes via bransjeforeningen.
- rutine ved melding om skade på gjester eller utstyr i skiheisen, samt oppfølging av førstehjelps- og redningsutstyr.

- rutine for registrering av avvik, (hendelser), evt skjema for utfylling og innmelding av avvik for behandling hos driftsleder og videre melding til Sjt. Disse må sjekkes hyppig og oppdateres ved rollebytter.

G. **Sette opp vaktlister i god tid, slik at heisførere og annet personell vet når de skal jobbe**

Det skal alltid være heisfører til stede ved påstigningen på et skitrekk eller skitau. (i noen tilfeller ved avstigning på skitau)

H. **Gjennomføre opplæring av personell slik at de får kompetansen som er vurdert nødvendig**

Punkt D, E, F, G og H inngår i SSS.

Sikkerhetsstyringssystem
Det er et krav at alle alpinanlegg skal ha et sikkerhetsstyringssystem som er tilpasset det enkelte anlegg. Rutiner og instrukser som sikrer trygg og forsvarlig drift av anlegget skal være en del av systemet.

I. **Oppdatere/utarbeide resterende del av SSS (sikkerhetsstyringssystemet**

Sjt har utarbeidet en egen veileder, som beskriver hvordan taubanevirksomheten kan oppfylle minstekravene forskriften stiller til sikkerhetssystemet.

Krav til sikkerhetsstyringssystemets (SSS) innhold, se taubaneforskriftens §2-13
- Skal være dokumentert, på norsk, og kjent av alt driftspersonell
- Tilpasset arten og omfanget av den aktuelle virksomheten
- Skal inneholde bestemmelsene som er nødvendige for å ha kontroll på risikoen forbundet med virksomheten

Virksomheten skal minst beskrive:

a. Hvem som har myndighet til å fatte beslutninger av betydning for sikkerheten
   - Det kan bety organisasjonskart og stillingsbeskrivelser
b. Systemet for avvikshåndtering.
   Dette gjelder både for registrering, innmelding og behandling i virksomheten, samt innmelding i avviksregisteret til Sjt.
c. Hvordan jevnlige risikohåndteringer og tilhørende handlingsplaner skal gjennomføres
   - Hvem har ansvar for å innkalle og gjennomføre risikovurdering og analyse
   - Hvem har kompetanse til å gjennomføre
   - Hvor ofte skal det gjennomføres
   - Skal Sjts veiledning om identifisering av risikofaktorer benyttes

Der analysen viser at det kan være fare for gjester eller ansatte, skal det utarbeides tiltak i form av rutiner eller instrukser som tar bort risikoen, eller gjør risikoen så liten som mulig. For de områder det vil være en restrisiko er det viktig at det foreligger klare tiltakskort, eller planer, som beskriver hvordan uønskede hendelser håndteres.

Noen viktige rutiner / instrukser er:

d. Instrukser for
   i. **Sikker drift og kommunikasjon internt.**

- Sjekkliste før oppstart, se driftsdagbok + evt ekstra kontroller for den spesielle taubanen. (Driftsdagboken kan være generell og ikke ivareta lokale forhold)
- Rutine for sikkert arbeid i høyden. Egensikring; bruk av personlig verneutstyr som hjelm, arbeidssele, sambandsutstyr. Sikring i stige, arbeidsplattformer, og stasjoner.
- «Stenging» av anlegget som sikring mot utilsiktet oppstart av heisen.
- Arrangementsplan med angivelse av skilter, nødstoppbrytere etc langs traseen
- Rutine for flytting av klemmer på medbringere (med faste klemmer)

ii. Kontroll, f. Eks

- Kontroll av trekktau der klemme har vært montert, ved klemmeflytting
- Kontroll av spleiseområde og spleiseknuter ved klemmeflytting
- Kontroll av at stoppsnor og endestolper er i driftsikker stand
- Kontroll av at strammevogn fritt kan beveges, ikke står i endeposisjon
- Kontroll av at det er minimum 2 m høyde fra snødekket på påstigningsområdet til underkant snorboks.
- Kontroll av at medbringere på Poma-trekk har dempefunksjon når de slippes

iii. Vedlikehold

- Vedlikeholdsrutiner og smøring gjennom sesongen, som klemmeflytting
- Vedlikeholdsrutiner ved avsluttet sesong
- Vedlikeholdsrutiner før oppstart, ny sesong.
- Fler-årlige rutiner som magnetinduktiv prøving av ståltauet (MIP), NDT-undersøkelser av bolter og akslinger i rullebatteri, vendehjul etc.
- Spesielle inspeksjoner av utmattingsbelastede deler.

Generelt

For alle taubaner godkjent etter reglene innført 3. mai 2004 har leverandøren utarbeidet både sjekk-rutiner, kontroller, og vedlikeholdsrutiner for alle tidsintervall.

e. Kompetanse- og opplæringskrav for driftspersonellet inkludert krav til førstehjelp og redningskompetanse
f. Beredskapsplaner for nødsituasjoner og andre situasjoner som kan true sikkerheten
g. Dokumentasjon som inneholder oversikt og tekniske data, driftsdata, journaler over reparasjoner, ombygginger, undersøkelser, prøvinger f.eks. MIP, kontroller og rapporter fra disse.

Rolv Blakar – Alpinco og tidligere SJT
Odd Stensrud – nestleder i styret
Camilla Sylling Clausen - Generalsekretær